

Anna JARONIEWSKA*

 <https://orcid.org/0000-0002-4135-269X>

ODDALENIE POWÓDZTWA OCZYWIŚCIE BEZZASADNEGO W ŚWIETLE ART. 6 EKPC

Abstrakt

Przedmiot badań: Nowelizacją z 4 lipca 2019 r. do Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzono szereg istotnych dla polskiej procedury cywilnej zmian. Jedną z nich jest uregulowana w art. 191¹ możliwość oddalenia na posiedzeniu niejawnym przez sąd powództwa w przypadku jego oczywistej bezzasadności. Instytucja ta wywołuje kontrowersje w zakresie urzeczywistniania prawa jednostki do sądu. Na mocy komentowanego przepisu sąd może dokonać oceny wniesionego powództwa w początkowym stadium rozpoznania sprawy, bez podejmowania jakichkolwiek czynności. Z jednej strony zatem przepis ten realizuje postulat usprawnienia postępowania, natomiast z drugiej – w przypadku oddalenia powództwa, a następnie uprawomocnienia się wydanego w tym przedmiocie wyroku, zachodzi *res iudicata*, która uniemożliwia ponowne dochodzenie przez powoda tego samego roszczenia przeciwko tej samej osobie na drodze sądowej, co pociąga za sobą dotkliwe konsekwencje.

Cel badawczy: Zasadniczym celem artykułu jest zbadanie zgodności instytucji oddalenia powództwa oczywiście bezzasadnego z prawem do sądu zagwarantowanym zarówno przez ustawodawcę krajowego, jak i akty prawa europejskiego. Autorka opracowania podda również pod rozważenie, czy Europejski Trybunał Praw Człowieka może stwierdzić naruszenie przez sąd krajowy prawa dostępu do sądu, pomimo analogii instytucji oddalenia powództwa jako oczywiście bezzasadnego oraz instytucji odrzucenia przez ETPC skargi w trybie art. 35 Konwencji.

Metoda badawcza: W niniejszym artykule zastosowano metodę językowo-logiczną oraz prawnoporównawczą. Wykorzystując analizę komparatystyczną, ukazano aktualne orzecznictwo ETPC oraz sądów polskich.

Wyniki: Instytucja oddalenia powództwa jako oczywiście bezzasadnego niewątpliwie służy przyspieszeniu postępowania cywilnego. Jest również dopuszczalna w świetle praw zagwarantowanych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, w szczególności jej art. 6, jednak wyłącznie w sytuacji, gdy nie narusza ona istoty prawa do sądu i urzeczywistnia właściwy cel.

Słowa kluczowe: postępowanie cywilne, oczywista bezzasadność, prawo do sądu, roszczenie nieznanne prawu.

* Mgr, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji UŁ; e-mail: aniajaroniewska@gmail.com

1. Wstęp

Powództwo jest to żądanie oparte na okolicznościach faktycznych, skierowane do organu sądowego w celu ustosunkowania się do niego przez sąd¹. Dla terminu „powództwa” szczególne znaczenie ma brzmienie art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Znajdują się tam bowiem dwa elementy, które to powództwo konstytuują, tj. żądanie skierowane do sądu oraz fakty, które uzasadniają wcześniej zgłoszone roszczenie. W praktyce może pojawić się problem, jak należałoby postąpić z pozwem, który zawiera wyłącznie żądanie bądź wskazane są w nim tylko fakty bez określenia konkretnego roszczenia. W doktrynie istnieje pogląd, zgodnie z którym jest to powództwo wadliwe, a więc osoba je wytaczająca powinna zostać wezwana do usunięcia braków na mocy art. 130 k.p.c. Zdaje się jednak, iż jedynym słusznym wnioskiem jest nieuznanie takiego pisma procesowego za powództwo w świetle przepisów prawa procesowego.

Kluczowe zmiany, mające wpływ na sposób funkcjonowania oraz działania sądów, a także na przebieg postępowania cywilnego², zostały ustanowione nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego z 4 lipca 2019 r.³ Mowa w tym miejscu m.in. o znacznym rozszerzeniu zakresu przedmiotowego zażaleń poziomych, wprowadzeniu w art. 394^{1a} k.p.c. zażalenia do innego składu sądu pierwszej instancji, nowych przepisach dotyczących posiedzenia przygotowawczego, a także o uregulowaniu instytucji oddalenia powództwa oczywiście bezzasadnego, które zostało wprowadzone w art. 191¹ k.p.c.

Autorka opracowania podda pod rozagę kwestię zgodności wprowadzonej regulacji z prawem do sądu oraz prawem do rzetelnego procesu wyrażonymi w art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: Konstytucja RP) oraz na poziomie europejskim, w art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: Konwencja lub EKPC). Niniejszy artykuł nie ma na celu szczegółowego omówienia instytucji powództwa oczywiście bezzasadnego⁴, a wyłącznie zbadanie, czy unormowanie z art. 191¹ nie powoduje pogwałcenia

¹ Zob. np. **W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki**, *Postępowanie cywilne w zarysie*, wyd. 13, Wolters Kluwer, Warszawa 2020, s. 218.

² **T. Zembruski**, *Zażalenie po nowelizacji, czyli o standardzie środka zaskarżenia*, <https://palestra.pl/pl/czasopismo/wydanie/11-12-2019/artykul/zazalenie-po-nowelizacji-czyli-o-standardzie-srodka-zaskarzenia>; stan na 2.11.2021 r., s. 243.

³ Ustawa z dnia 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U., poz. 1469 ze zm.).

⁴ Instytucja ta została kompleksowo ukazana w np.: **Ł. Błaszczak**, *Powództwo oczywiście bezzasadne. Art. 191¹ k.p.c.*, Warszawa 2021.

podstawowych praw jednostki, wysuwając tym samym na pierwszy plan postulat usprawnienia postępowania cywilnego.

W artykule postawiono dwie tezy – po pierwsze, oddalenie powództwa oczywiście bezzasadnego interpretowane w sposób arbitralny narusza istotę prawa do sądu; po drugie, instytucja ta powinna być stosowana wyłącznie w przypadku dochodzenia roszczeń nieokreślonych przez prawo lub dotyczących „zobowiązań moralnych”.

2. Art. 191¹ k.p.c. po nowelizacji

Instytucja „oddalenia powództwa oczywiście bezzasadnego” została ukształtowana na wzór art. 514 § 2 k.p.c., który w postępowaniu nieprocesowym pozwala sądowi oddalić wniosek na posiedzeniu niejawnym, gdy z jego treści wynika oczywisty brak uprawnienia wnioskodawcy, bez wzywania uczestników do udziału w sprawie. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu nowelizacji z 2019 r., art. 191¹ miał stanowić remedium na konieczność podejmowania przez organ sądowy zbędnych i bezcelowych czynności⁵. W orzecznictwie podkreśla się, iż skutek wprowadzenia instytucji powództwa oczywiście bezzasadnego jest dalej idący, gdyż możliwość oddalenia wniosku na posiedzeniu niejawnym w postępowaniu nieprocesowym istnieje wyłącznie w sytuacji, gdy z treści wniosku nasuwa się niezaprzeczalny brak uprawnienia wnioskodawcy⁶.

Przepis ten sankcjonuje możliwość sądu oddalenia powództwa bez przystępowania do jakichkolwiek działań związanych z pozwem. Organ sądowy motywuje swoje stanowisko zawartością złożonego pozwu, przytoczonymi w nim przez stronę procesową dowodami oraz faktami, które są powszechnie znane bądź znane sądowi z urzędu (art. 228 § 1 i 2 k.p.c.). Zatem stosownie do analizowanego przepisu oddalenie powództwa jest możliwie wyłącznie w początkowym stadium rozpoznania sprawy⁷. W sytuacji stwierdzenia przez sąd oczywistej bezzasadności powództwa nie podejmuje on czynności typowych na tym etapie postępowania. Nie następuje kontrola pozwu pod kątem formalnym,

⁵ **F. Manikowski**, *Oczywista bezzasadność powództwa – uwagi na tle projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, w: **G. Jędrejek, J. Kotas, F. Manikowski** (red.), *Postępowanie cywilne – wprowadzone i projektowane zmiany 2019*, Warszawa 2019, s. 83.

⁶ Postanowienie SN z 30.01.2015 r., III CSK 140/14, OSNC 2016, nr 2, poz. 21; uchwała SN z 7.06.1967 r., III CZP 41/67, OSNC 1967, nr 11, poz. 200.

⁷ **O.M. Piaskowska**, w: **O.M. Piaskowska** (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 191¹, nb. 3.

w efekcie czego osoba wytaczająca powództwo nie zostaje wezwana do usunięcia braków formalnych bądź fiskalnych pisma procesowego. Sąd nie weryfikuje wartości przedmiotu sporu, nie przekazuje sprawy, a także nie przystępuje do żadnych działań zmierzających ku wyznaczeniu rozprawy. Czynności te bowiem ze względu na swoją oczywistą bezcelowość nie dążą do celu, dla którego są przewidziane⁸.

Stosownie do § 3 art. 191¹ k.p.c. organ sądowy może oddalić powództwo na posiedzeniu niejawnym, nie wydając zarządzenia o doręczeniu odpisu pozwu osobie wskazanej w piśmie procesowym jako pozwany, a ponadto nie rozpoznając wniosków wskazanych w pozwie. Wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, iż sąd, chcąc oddalić powództwo, ma możliwość wyznaczenia również rozprawy⁹. Odmienne stanowisko zaprezentowała M. Manowska, według której jedynie na posiedzeniu niejawnym może mieć miejsce oddalenie przez sąd powództwa¹⁰. W przekonaniu autorki artykułu należałoby przychylić się do pierwszego z przedstawionych poglądów ze względu na sformułowanie „sąd może” zawarte w regulacji.

Dopuszczalne zdaje się oddalenie jedynie części powództwa, w sytuacji w której oczywista bezzasadność odnosi się tylko do jednego z roszczeń strony powodowej przy zastosowaniu kumulacji przedmiotowej w pozwie. Wówczas w odniesieniu do pozostałych żądań sąd, na mocy art. 218 k.p.c., powinien zarządzić oddzielną rozprawę. W analogiczny sposób należy ustosunkować się do powództwa wzajemnego. Trzeba mieć jednak na uwadze, iż oddalenie pozwu wzajemnego może nastąpić przed wydaniem zarządzenia o doręczeniu jego odpisu powodowi¹¹. A. Michalak prezentuje odmienny pogląd, wedle którego w sytuacji uwzględnienia przynajmniej jednego z roszczeń powoda nie mamy do czynienia z oczywistą bezzasadnością powództwa, lecz z jego częściową zasadnością¹². Art. 191¹ k.p.c. w ocenie autorki powinien być brany pod uwagę wobec każdego z roszczeń, zaś nieistotny jest fakt, iż ujęte są one w jednym pozwie jako piśmie procesowym.

Jednocześnie należy nadmienić, że niedopuszczalne jest utożsamianie odrzucenia powództwa z przyczyn wskazanych w art. 199 k.p.c. z oddaleniem

⁸ *Ibidem*, nb. 8.

⁹ *Ibidem*, nb. 9.

¹⁰ **M. Manowska**, w: **M. Manowska** (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–477(16)*, wyd. IV, Warszawa 2021, art. 191¹, nb. 8.

¹¹ *Ibidem*, nb. 6.

¹² **A. Michalak**, *Oczywiście bezzasadne powództwo w dziedzinie praw własności przemysłowej*, Przegląd Sądowy 2013/11–12, s. 110–123.

powództwa jako oczywiście bezzasadnego na podstawie art. 191¹ k.p.c. Zaistnienie przeszkody procesowej skutkuje nieudzieleniem ochrony sądowej sformułowanemu żądaniu bez dokonania merytorycznej oceny sprawy. Oddalając powództwo, sąd weryfikuje je w oparciu o regulacje prawa materialnego¹³.

Oddalenie powództwa w omawianym przypadku następuje w formie wyroku, który razem z uzasadnieniem sporządzonym na piśmie z urzędu sąd doręcza wyłącznie powodowi. Orzeczenie to zatwierdza ustalony przez organ sądowy stan rzeczy *ab initio* z powództwa¹⁴. Zgodnie z § 4 uzasadnienie wyroku obejmuje jedynie wyjaśnienie, dlaczego powództwo zostało uznane za oczywiście bezzasadne¹⁵. Wraz z orzeczeniem organ sądowy dołącza pouczenie o sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia. W przypadku wniesienia przez powoda apelacji od wyroku wydanego w oparciu o art. 191¹ k.p.c. sąd może odstąpić od czynności typowych dla postępowania apelacyjnego, tj. nie musi wzywać strony powodowej do usunięcia braków środka zaskarżenia lub uiszczenia opłaty, nie wydaje zarządzenia o doręczeniu apelacji osobie wskazanej jako pozwany, a także nie rozpoznaje wniosków w niej zawartych. Rozpoznanie apelacji może nastąpić na posiedzeniu niejawnym. Rozpoznając ten środek zaskarżenia, sąd ustala wyłącznie, czy powództwo faktycznie cechuje się oczywistą bezzasadnością¹⁶.

2. Przesłanka „oczywistej bezzasadności”

Decydujące dla właściwego stosowania art. 191¹ k.p.c. oraz tym samym dla urzeczywistnienia przynależnego jednostce prawa do sądu jest prawidłowa wykładnia przesłanki „oczywistej bezzasadności”. Zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym w licznych opracowaniach (brak bowiem definicji ustawowej omawianego pojęcia) o oczywistej bezzasadności powództwa należy mówić w sytuacji, w której każdy prawnik posiadający przeciętną wiedzę może bez dokonywania

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ **L. Błaszczak**, w: **T. Zembrzusi** (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. Tom I i II*, Warszawa 2020, art. 191¹, nb. 7.

¹⁵ W dalszej części artykułu podjęta zostanie polemika, czy wprowadzona przez ustawodawcę lakoniczność uzasadnienia nie narusza prawa do rzetelnego procesu, którego jednym z przejawów jest obowiązek uzasadnienia rozstrzygnięcia sądu (zob. m.in. wyrok ETPC z 9.12.1994 r., *Ruiz Torija przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 18390/91, § 29; wyrok ETPC z 9.12.1994 r., *Hiro Balani przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 18064/91, § 27).

¹⁶ **L. Błaszczak**, w: **T. Zembrzusi** (red.), *Kodeks postępowania cywilnego...*, art. 191¹, nb. 22.

szczególowej oceny treści pozwu zauważyć, iż brak jest przesłanek warunkujących udzielenie osobie występującej z roszczeniem ochrony prawnej¹⁷. Zdaje się jednak, że sformułowanie to jest zbyt powierzchowne i ogólnikowe, zaś, jak trafnie podkreśla Ł. Błaszczak, zagadnienie powództw oczywiście bezzasadnych jawi się jako znacznie bardziej złożone¹⁸. W jego ocenie wspomniany wyżej „test prawnika” nie może stanowić reguły ze względu na możliwość wystąpienia powoda z takim roszczeniem, które na pozór wydaje się odpowiednio skonstruowane i dopiero po zaznajomieniu się ze stanowiskiem pozwanego sąd upewnia się, iż powództwo jest oczywiście bezzasadne¹⁹. Wobec tego, na potrzeby artykułu należy przytoczyć niektóre z zapatrywań, odnoszące się do „oczywistej bezzasadności”, przedstawione w nauce.

Pod rządem poprzedniego stanu prawnego stanowisko na temat oczywistej bezzasadności zajął M. Waligórski, który wskazał, iż nie ma tutaj znaczenia realność osiągnięcia żądanych roszczeń, lecz istotny dla oddalenia powództwa jako oczywiście bezzasadnego jest brak fundamentalnych przesłanek uznania działań powoda, niezależnie od stanowiska osoby wskazanej w pozwie jako pozwany²⁰.

Zdaniem W. Siedleckiego termin „oczywistej bezzasadności powództwa” jest zastrzeżony wyłącznie dla sytuacji, w której owa oczywista bezzasadność jest postrzegalna bezzwłocznie. Nie ma wówczas konieczności przeprowadzania dowodów czy analizowania sprawy pod kątem oceny faktycznej bądź prawnej²¹.

Z kolei M. Jędrzejewska uważa, że żądanie jest oczywiście bezzasadne, gdy z wytoczonego powództwa jednoznacznie wynika, iż w oparciu o wskazane przez powoda fakty nie należy mu się żądane świadczenie²².

Tożsamy zapatrywanie prezentowane jest w orzecznictwie. Judykatura stoi na stanowisku, zgodnie z którym oczywista bezzasadność roszczenia to bezzasadność niebudząca jakichkolwiek wątpliwości co do tego, że roszczenie, z którym występuje powód, nie zasługuje na udzielenie mu ochrony prawnej, przy

¹⁷ K. Gonera, *Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*, Warszawa 2006, s. 401; K. Korzan, *Koszty postępowania cywilnego a nakłady państwa na utrzymanie wymiaru sprawiedliwości*, Gdańsk 1992, s. 82; K. Flaga-Gieruszyńska, w: K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński (red.), *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz 2019*, Legalis, art. 109.

¹⁸ Ł. Błaszczak, *Powództwo...*, s. 134.

¹⁹ *Ibidem*, s. 149–150.

²⁰ M. Waligórski, *Proces cywilny – funkcja i struktura*, Warszawa 1947, s. 141 i 192; J. Turek, *Adwokat z urzędu w postępowaniu cywilnym*, *Monitor Prawniczy* 2005/7, s. 332.

²¹ W. Siedlecki, *Zasady wyrokowania w procesie cywilnym*, Warszawa 1957, s. 237.

²² M. Jędrzejewska, w: T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, cz. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, cz. 2, *Postępowanie zabezpieczające*, t. 2, Warszawa 2007, s. 589.

czym wniosek taki nasuwa się niezwłocznie po zaznajomieniu się z roszczeniem i jego podstawą faktyczną oraz prawną. Ponadto roszczenie może być oczywiście bezzasadne zarówno z przyczyn faktycznych (gdy wnioski wysnute przez stronę z powołanych przez nią okoliczności faktycznych są rażąco sprzeczne z zasadami logiki) lub z przyczyn prawnych, gdy każdy prawnik bez głębszej analizy, z góry, może ocenić, że roszczenie nie może być uwzględnione²³.

Uzasadnienie projektu nowelizacji k.p.c. z 4 lipca 2019 r. zawiera sformułowanie, iż „za pozew oczywiście bezzasadny należy uznać taki, którego treść pozwala przewidywać, że w żadnym wypadku nie ma on szans uwzględnienia, wobec czego nadawanie mu biegu jest stratą czasu i pracy sądu”²⁴. Czy taki pogląd jawi się jako zasadny? W ocenie autorki – nie. Sformułowanie to może budzić wątpliwości co do rzeczywistej realizacji prawa do sądu zagwarantowanego zarówno w Konstytucji RP, jak i w prawie europejskim (o czym szerzej w dalszej części artykułu).

W orzecznictwie oraz nauce prawa zwraca się uwagę, aby oczywiście bezzasadność interpretować w sposób rygorystyczny i precyzyjny²⁵. Wykładnia pojęcia budzi jednak liczne zastrzeżenia co do jego transparentności. Z jednej strony bowiem wymaga się od zwyczajnego prawnika wydania w tej materii kategorię osądu bez dokonywania dogłębnej oceny wniesionego powództwa, zaś z drugiej – stwierdzenie oczywiście bezzasadności „bez głębszej analizy” okoliczności faktycznych przedstawionych w pozwie jawi się jako niemożliwe, a przynajmniej trudne i obciążone ryzykiem błędu. Wykładnia oczywiście bezzasadności powództwa przyjęta w doktrynie choć przyjmuje pewne kryteria interpretacji, to jednak są one oceniające i zmienne, co może spowodować podejmowanie przez organ sądowy decyzji w sposób swobodny, nieograniczony przepisami prawa. Warunek oddalenia powództwa z uwagi na jego oczywiście bezzasadność musi podlegać restrykcyjnej i bezwyjątkowej wykładni²⁶. Nie można mówić o jego ziszczeniu w przypadku, gdy żądanie powoda jest niekonkretne, budzące wątpliwości, jak również gdy konieczne jest uzupełnienie faktów bądź dowodów. Podczas kwalifikacji powództwa każdą niejednoznaczność należy traktować jako podważenie jego oczywiście bezzasadności²⁷. Ocena dokonana przez organ sądowy na początkowym etapie postępowania, iż roszczenie jest

²³ Postanowienie SA w Katowicach z 3.11.2009 r., I ACz 744/09, LEX nr 551996; postanowienie SN z 8.10.1984 r., II CZ 112/84, LEX nr 8631.

²⁴ Uzasadnienie projektu z k.p.c. 2019, s. 36.

²⁵ Wyrok TK z 16.06.2008 r., P 37/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 80.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ **K. Korzan**, *Koszty postępowania cywilnego a nakłady państwa...*, s. 83.

nieudowodnione czy nieprecyzyjne stanowi *sui generis* przesąd. Przyjmuje ona postać hipotezy, której zgodność z rzeczywistością można stwierdzić dopiero w chwili uprawomocnienia się wyroku²⁸.

Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny²⁹, sąd, dochodząc do wydania orzeczenia w pierwszej kolejności – podczas przeprowadzania postępowania dowodowego – weryfikuje twierdzenia o faktach osoby występującej z powództwem, a następnie odtwarza pierwotny stan i określa okoliczności faktyczne w celu przyporządkowania ich pod ogólną normę prawną. Z uwagi na powyższe nie sposób przesądzić o oczywistej bezzasadności powództwa bez szczegółowego zbadania faktów. „Oczywistej bezzasadności powództwa można doszukiwać się co najwyżej wówczas, gdy *causa petendi* pozwu nie może być podstawą jakichkolwiek skutków prawnomaterialnych”³⁰.

W następstwie przeprowadzonych rozważań należy wywieść wniosek, iż zastosowanie przez sąd art. 191¹ k.p.c. i w konsekwencji oddalenie powództwa jako „oczywiście bezzasadnego” może mieć miejsce, gdy powód wystąpił z roszczeniem nieznanym prawu, np. powództwo wytoczone przeciwko podmiotowi fantastycznemu czy fikcyjnemu³¹. Ponadto w odniesieniu do powództw oczywiście bezzasadnych w doktrynie wskazuje się również na powództwa spekulacyjne oraz te odnoszące się do tzw. zobowiązań moralnych³².

Pierwsze z nich mają na celu zwrócenie uwagi na inne kwestie niż rzeczywiste uzyskanie ochrony prawnej³³. Mowa w szczególności o wzbudzeniu zaciekawienia społeczeństwa czy mediów daną sprawą bądź załamaniu systemu gospodarczego podmiotu pozwanego w pozwie. Słusznie Ł. Błaszczak zaznacza, iż takie powództwa powinny być oddalone przez sąd, gdyż konieczne jest wówczas wydanie rozstrzygnięcia merytorycznego³⁴, jednakże zgodnie z zapatrywaniem autorki artykułu nie w każdym przypadku możliwe jest zakwalifikowanie tego powództwa jako oczywiście bezzasadnego niezwłocznie po zaznajomieniu się ze stanowiskiem powoda i wskazaną podstawą prawną oraz faktyczną.

²⁸ **Ł. Błaszczak**, *Powództwo...*, s. 146.

²⁹ Wyrok TK z 16.06.2008 r., P 37/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 80.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ **O.M. Piaskowska**, *Prawo do sądu a oddalenie oczywiście bezzasadnego powództwa w świetle projektu zmian z 27.11.2017 r. do Kodeksu postępowania cywilnego*, *Studia Prawnicze* 2018/1, s. 35 i nast.

³² **Ł. Błaszczak**, w: *Kodeks postępowania cywilnego...*, art. 191¹, nb. 15 i 16.

³³ Wyrok SO w Łodzi z 15.09.2020 r., III Ca 1091/20, LEX nr 3175481.

³⁴ **Ł. Błaszczak**, *Nadużycie prawa procesowego w postępowaniu arbitrażowym*, Warszawa 2018, s. 111–112.

Druga grupa powództw oczywiście bezzasadnych będzie odnosić się do roszczeń z tzw. zobowiązań moralnych. R. Longchamps de Bérier wskazywał, że nie można dochodzić przed sądem moralności, obyczajności czy zwyczajów przyjętych w konkretnym społeczeństwie. „Wprawdzie nie można pozywać o takie zobowiązania, jak np. napiwki, podatki ślubne, utrzymanie krewnych, zwyczajowe datki dobroczynne, jednak dobrowolne spełnienie uważa się za spełnienie należnego świadczenia i nie można żądać tego, co świadczono, z powrotem”³⁵. Żądanie wynikające z „zobowiązań moralnych” powinno zostać, na mocy art. 191¹ k.p.c., oddalone jako powództwo oczywiście bezzasadne.

3. Prawo do sądu a oczywiście bezzasadność powództwa

Prawo do sądu chronione jest zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. W polskim porządku prawnym gwarantuje je art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Wedle ustawy zasadniczej każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd, który powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy. Uzupełnieniem tej regulacji zdaje się być art. 77 ust. 2 Konstytucji RP, w którym wprowadzono zakaz zamykania przez ustawę drogi sądowej dochodzenia naruszonych praw i wolności, zatem prawodawca zapewnił możliwość wykonywania uprawnienia przyznanego jednostce. Nie świadczy to jednak o jego absolutnym charakterze.

Odpowiednio prawo do sądu uregulowane zostało w EKPC, która stanowi o rozstrzygnięciu sporu przez niezawisły i bezstronny sąd, ustanowiony ustawą w rozsądnym terminie. Standard europejski wyznacza prawo każdej jednostki do wystąpienia przed sądem z żądaniem skorelowanym z jej „prawami i obowiązkami o charakterze cywilnym”. Na skutek tego art. 6 Konwencji w ust. 1 realizuje „prawo do sądu”, którego przejawem jest m.in. prawo dostępu, czyli prawo do zainicjowania postępowania przed sądem cywilnym³⁶, a także prawo do rozstrzygnięcia sprawy przez niezawisły sąd oraz egzekucji orzeczeń³⁷.

³⁵ R. Longchamps de Bérier, *Polskie prawo cywilne. Zobowiązania*, Lwów 1939, s. 22

³⁶ Wyrok ETPC z 21.02.1975 r. w sprawie *Golder przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 4451/70, § 36.

³⁷ Wyrok ETPC z 1.06.2002 r. w sprawie *Kutić przeciwko Chorwacji*, skarga nr 48778/99, § 25 i 32; wyrok ETPC z dnia 9.10.2003 r. w sprawie *Acimovic przeciwko Chorwacji*, skarga nr 61237/00, § 41.

Prawo do rzetelnego procesu sądowego powinno być interpretowane zgodnie z zasadą rządów prawa, której jednym z atrybutów jest pewność prawa. Narzuca ona konieczność zapewnienia uczestnikom postępowania efektywnego środka gwarantującego im dochodzenie roszczeń cywilnych³⁸. Aby nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji prawo dostępu do sądu, musi być „praktyczne i skuteczne”³⁹. Owa skuteczność wyrażona jest w umożliwieniu jednostce w sposób przejrzysty podważenie „aktu, który stanowi ingerencję w jej prawa”⁴⁰.

ETPC niejednokrotnie podkreślał, iż prawo dostępu do sądu nie jest nieograniczone i absolutne. Jego zakres może ulec zmniejszeniu z uwagi na regulacje państw, które korzystają przy tym z pewnego marginesu swobody. Jednakże ograniczenia te nie mogą naruszać samej istoty tego prawa⁴¹, muszą one urzeczywistniać zasadny cel, a także konieczne jest zaistnienie słusznej „relacji proporcjonalności między zastosowanymi środkami a celem, który ma być osiągnięty”⁴². W każdym przypadku Trybunał bada, czy okoliczności faktyczne danej sprawy usprawiedliwiają zmniejszenie realizacji prawa do sądu⁴³. Art. 6 ust. 1 Konwencji nie zostaje naruszony w przypadku, gdy ograniczenia te nie są sprzeczne z regułami wyznaczonymi przez ETPC, tj. muszą one urzeczywistniać uzasadniony cel, a także pozostawać w stosunku do niego w analogii⁴⁴.

Trybunał strasburski dopuścił możliwość ograniczenia przez państwa-strony prawa do sądu w postaci wprowadzenia konieczności uiszczenia opłat od czynności administracyjno-sądowych w postępowaniu⁴⁵ czy, w pewnym zakresie, akceptacji dla formalizmu procesowego. Jednakże formalizm ten nie może jawić się jako nadmierny, mogący pozbawić jednostkę jej prawa do sądu. Pojęcie „zakazu nadmiernego formalizmu” używane jest przez ETPC zarówno w kontekście badania zgodności z art. 6 ust. 1 Konwencji wprowadzenia ograniczeń

³⁸ Wyrok ETPC z 12.11.2002 r. w sprawie *Beles i inni przeciwko Czechom*, skarga nr 47273/99, § 49.

³⁹ Wyrok ETPC z 4.12.1995 r. w sprawie *Bellet przeciwko Francji*, skarga nr 23805/94, § 38.

⁴⁰ Zob. cyt. wcześniej wyrok w sprawie *Bellet*, § 36; wyrok w sprawie *De Geouffre de la Pradelle*, § 34.

⁴¹ Wyrok ETPC z 27.08.1991 r. w sprawie *Philis przeciwko Grecji*, skarga nr 12750/87; 13780/88; 14003/88, § 59; cyt. wcześniej wyrok ETPC w sprawie *De Geouffre de la Pradelle*, § 28.

⁴² Wyrok ETPC z 28.05.1985 r. w sprawie *Ashingdane przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 8225/78, § 57.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Wyrok ETPC z 23.03.2010 r. w sprawie *Cudak przeciwko Litwie*, skarga nr 15869/02, § 59.

⁴⁵ Podobnie SN w postanowieniu z 17.10.2006 r. w sprawie o sygn. akt II UZ 23/06. Sąd stwierdził, iż obowiązek wniesienia opłaty podstawowej od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej oraz skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie oznacza naruszenia prawa [...] do sądu.

w zakresie dostępu do sądu, jak i w przypadku oceny, czy spełniono przesłanki formalne wymagane dla wniesienia skargi indywidualnej do ETPC⁴⁶. Z zasady większość wymagań formalnych spełnia obiektywny cel, cechuje się proporcjonalnością oraz nie prowadzi do naruszenia samej istoty prawa. Jak wskazał Europejski Trybunał „[...] przestrzeganie sformalizowanych reguł postępowania cywilnego, [...], jest cenne i ważne, ponieważ może ograniczać swobodę, zapewnić równość broni, uniemożliwiać arbitralność, zapewniającą skuteczne rozstrzygnięcie sporu i rozstrzygnięcia w rozsądnym terminie oraz zapewniającą pewność prawa i szacunek dla sądu”⁴⁷.

Niejednokrotnie ETPC jednak wyznaczał granice ingerencji w zakres prawa dostępu do sądu, stwierdzając jego naruszenie w zawisłych przed nim skargach, dotyczących np. wygórowanych, zaporowych opłat na rzecz sądów krajowych. Według Trybunału ich wysokość rozpatrywana w oparciu o przesłanki konkretnej sprawy, takie jak możliwości finansowe skarżącego, ma doniosłe znaczenie podczas oceniania, czy jednostka mogła skorzystać ze swojego prawa dostępu i być wysłuchana przed sądem⁴⁸. Pobieranie opłat zbyt dużych, blokujących osobie skarżącej dochodzenie roszczeń, stanowi pogwałcenie samej istoty prawa zagwarantowanego w art. 6 ust. EKPC⁴⁹. Ponadto wątpliwości związane z zapewnieniem nieskrępowanej realizacji tego prawa budzą niekiedy problemy związane z terminami. Mowa m.in. o sytuacji, w której w trakcie postępowania skarżący co prawda zostali poinformowani o przedawnieniu ich roszczeń, lecz nastąpiło to na tak późnym stadium, że pozbawiono ich sposobności dochodzenia prawa do odszkodowania⁵⁰.

W cytowanym wcześniej wyroku w sprawie *Beles i inni przeciwko Czechom* Europejski Trybunał za ograniczające „praktyczny i skuteczny” wymiar prawa dostępu do sądu uznał także tworzenie lub wykładnię przepisów proceduralnych w taki sposób, który uniemożliwia jednostce merytoryczne rozpoznanie jej roszczenia, co z kolei powoduje, iż prawo do efektywnej ochrony sądu może

⁴⁶ M. Szwed, *Nadmierny formalizm procesowy jako naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 2020/LXXXII/2, s. 124.

⁴⁷ Wyrok Wielkiej Izby ETPC z 5.04.2018 r. w sprawie *Zubac przeciwko Chorwacji*, skarga nr 40160/12, § 96.

⁴⁸ Wyrok ETPC z 19.06.2001 r. w sprawie *Kreuz przeciwko Polsce*, skarga nr 28249/95, § 60; wyrok ETPC z 29.06.2000 r. w sprawie *Garcia Manibardo przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 38695/97, § 38–45.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Wyrok ETPC z 10.07.2002 r. w sprawie *Yagtzilar i inni przeciwko Grecji*, skarga nr 41727/98, § 27.

zostać naruszone⁵¹, zaś sądy krajowe, przesądzając o nierozstrzygnięciu *meritum* sprawy, mogą tym samym osłabić uprawnienia podmiotu⁵².

Z uwagi na powyższe należy wywnioskować, iż ETPC reprezentuje pogląd, zgodnie z którym naruszeniem prawa do rzetelnego procesu sądowego z art. 6 Konwencji jest istnienie w krajowym porządku prawnym takich przepisów procesowych, które stanowią przeszkodę utrudniającą lub niweczącą realizację tego prawa. Wśród tych ograniczeń mieści się również nadmierny formalizm, polegający m.in. na bezwzględnej i rygorystycznej wykładni norm prawnych⁵³. Jak wskazuje O.M. Piaskowska, nałożenie na osobę występującą do sądu ze swoim żądaniem zbyt dużych, niecelowych obciążeń, również w kwestii sprecyzowania swoich roszczeń i wniosku, skutkujących nierozstrzygnięciem sprawy, mogą naruszać prawo do sądu⁵⁴.

Uzasadnienie rozstrzygnięcia wydanego przez sąd stanowi jeden z przejawów prawa do sądu⁵⁵. Stosownie do art. 191¹ k.p.c. § 4 uzasadnienia wyroku oddalającego powództwo sporządza się jedynie w zakresie wyjaśnienia, dlaczego zostało ono uznane za oczywiście bezzasadne (art. 191¹ § 4 k.p.c.), co może budzić wątpliwości na tle konwencyjnych gwarancji zawartych w artykule 6. Jednak ETPC wskazał, iż przepis ten co prawda nakłada na sądy obowiązek uzasadniania swoich decyzji, ale nie należy tego interpretować jako wymóg dogłębnej odpowiedzi na każdy argument strony⁵⁶. Ponadto ramy tego zobowiązania mogą być różne zależnie od charakteru rozstrzygnięcia⁵⁷. Niezbędne jest także uwzględnienie „różnorodności skarg, jakie strona może wnosić przed sądami oraz różnic istniejących w Umawiających się Państwach w odniesieniu do przepisów ustawowych, norm zwyczajowych, opinii prawnej oraz prezentacji i redagowania wyroku”⁵⁸. Co więcej, w okolicznościach, w których zapatrywanie jednej ze stron determinuje wynik postępowania, domaga się ono „konkretnej i wyraźnej odpowiedzi”⁵⁹. Zatem uzasadnienie ograniczone wyłącznie do wyjaśnienia powodowi w sposób klarowny, dlaczego jego powództwo jest oczywiście nieuzasadnione, nie skutkuje naruszeniem praw jednostki do rzetelnego rozpoznania sprawy.

⁵¹ Zob. wyrok cyt. wcześniej w sprawie *Beles...*, § 50.

⁵² *Ibidem*, § 51.

⁵³ Wyrok ETPC z 28.10.1998 r. w sprawie *Pérez de Rada Cavanilles przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 28090/95, § 49; zob. również wcześniej cyt. wyrok w sprawie *Beles...*, § 50.

⁵⁴ **O.M. Piaskowska**, *Prawo do sądu a oddalenie...*, s. 34.

⁵⁵ Wyrok ETPC z 30.11.1987 r. w sprawie *H. przeciwko Belgii*, skarga nr 8950/80, § 53.

⁵⁶ Wyrok ETPC z 21.01.1999 r. w sprawie *García Ruiz przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 30544/96, § 26.

⁵⁷ Wyrok ETPC z 9.12.1994 r. w sprawie *Ruiz Torija przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 18390/91, § 29.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*, § 30.

4. Oddalenie powództwa oczywiście bezzasadnego a odrzucenie skargi w trybie art. 35 EKPC

Art. 35 Konwencji stanowi o wymogach dopuszczalności skargi indywidualnej, którą jednostka, organizacja pozarządowa lub grupa osób może wnieść do Trybunału w Strasburgu. Wśród konwencyjnych wymagań wskazuje się m.in. wyczerpanie wszelkich krajowych środków odwoławczych, przewidzianych przez prawo, zgodność skargi z postanowieniami Konwencji lub jej Protokołów, odmienność od spraw już rozpoznanych, a także brak oczywistej bezzasadności skargi. Z uwagi na tematykę artykułu omówiony zostanie wyłącznie przypadek, w którym skarga została odrzucona przez ETPC ze względu na jej oczywistą niezasadność. Powstaje bowiem pytanie, czy w sytuacji wystąpienia przez skarżącego do Trybunału z zarzutem naruszenia prawa do sądu poprzez oddalenie przez sąd krajowy powództwa jako oczywiście bezzasadnego, Trybunał w konkretnym wypadku będzie skłonny stwierdzić pogwałcenie art. 6 EKPC, skoro sam stosuje podobną instytucję przy ocenie dopuszczalności skarg.

Zakwalifikowanie przez ETPC skargi jako oczywiście nieuzasadnionej jest jedną z najczęstszych przyczyn jej odrzucenia, mającą charakter *stricte* merytoryczny⁶⁰. O odrzuceniu skargi nie decydują bowiem wady i nieprawidłowości formalne, ale chybione twierdzenia czy wnioski osoby skarżącej oraz nieudowodnienie, że w konkretnym stanie faktycznym miało miejsce naruszenie praw ujętych w Europejskiej Konwencji⁶¹. Umożliwia to Trybunałowi nierozpoznawanie „najślabszych skarg”⁶², z których nie wynika pogwałcenie praw jednostki już na początkowym stadium badania zarzutów. Wśród skarg w sposób oczywisty nieuzasadnionych mieszczą się tzw. skargi czwartej instancji⁶³, skargi nieudowodnione⁶⁴,

⁶⁰ **K. Kozikowski i in.**, *Kryteria dopuszczalności skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Poradnik praktyczny*, Olsztyn 2020, s. 8.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² **Ph. Leach**, *Taking a case to the European Court of Human Rights*, Oxford 2011, s. 157.

⁶³ Termin ten został wykształcony w judykaturze instytucji konwencyjnych i ma on zwracać uwagę na fakt, iż ETPC nie jest sądem czwartej instancji. Nie może on zatem podawać w wątpliwość bądź zmieniać ustalenia sądu krajowego dotyczące m.in. stanu faktycznego, wykładni i zastosowania przepisów krajowych, oceny dowodów czy uznania za winnego albo niewinnienia osoby oskarżonej w postępowaniu karnym. Jest to związane z zasadą subsydiarności, stosownie do której Trybunał, działając na podstawie art. 19 Konwencji, zapewnia przestrzeganie i kontroluje wykonywanie przez państwa-strony nałożonych na nie obowiązków (zob. m.in. cytowany wcześniej wyrok w sprawie *Garçia Ruiz...*, § 28).

⁶⁴ Stosownie do art. 47 Regulaminu Trybunału (Dz.U., nr 61, poz. 284/1) skarżący do skargi indywidualnej jest zobowiązany dołączyć kopie dokumentów, które dotyczą wskazanego naruszenia

niezrozumiałe bądź nieprawdopodobne⁶⁵ czy te, z których ewidentnie nie wynika naruszenie⁶⁶. Należy jednak podkreślić, iż ETPC niejednokrotnie przed stwierdzeniem oczywistej bezzasadności skargi musi uwzględnić stanowiska stron czy zaprezentować precyzyjne i wyczerpujące uzasadnienie rozstrzygnięcia⁶⁷.

Jak się wydaje, w przypadku zbyt arbitralnego stosowania art. 191¹ k.p.c. Trybunał może stwierdzić naruszenie przez sąd krajowy prawa dostępu do sądu. Oddalenie powództwa jako oczywiście bezzasadnego powoduje bowiem dalej idące konsekwencje procesowe dla strony postępowania niż te, które zaistniałyby w przypadku odrzucenia tej czynności. Sąd polski, realizując uprawnienie z przepisu art. 191¹ k.p.c., zajmuje merytoryczne stanowisko w sprawie. Wydany wyrok nie ma charakteru zaocznego, mimo braku wiedzy o wytoczeniu powództwa osoby wskazanej w pozwie jako pozwany. W sytuacji uprawomocnienia się rozstrzygnięcia będzie ono miało powagę rzeczy osądzonej (*res iudicata*), której negatywnym aspektem jest zasada *ne bis in idem* – wyrok zatem będzie stanowić przeszkodę do ponownego wszczęcia procesu o to samo pomiędzy tymi samymi stronami⁶⁸. Ponadto w tym miejscu należy zaznaczyć, iż pomimo pozornej analogii instytucji oddalenia powództwa jako oczywiście bezzasadnego oraz odrzucenia przez ETPC oczywiście nieuzasadnionej skargi, Trybunał często zobligowany jest do wysłuchania stron przed wydaniem decyzji lub podjęcia innych zmierzających do zbadania sprawy czynności, zaś sąd polski opiera się wyłącznie na piśmie procesowym sformułowanym nierzadko przez osobę nieposiadającą fachowej wiedzy z zakresu sporządzania pozwów.

oraz kopie dokumentów oraz rozstrzygnięć, które uzasadniają spełnienie warunku wyczerpania krajowych środków odwoławczych. Niezałączenie dowodów może skutkować stwierdzeniem przez Trybunał, że przedmiot skargi nie znajduje pokrycia w stanie faktycznym.

⁶⁵ Skargi te zawierają zarzuty tak wysoce niejasne, że kierując się obiektywizmem, nie można uszczegółowić sensu faktów przedstawionych w skardze, a także naruszeń, które skarżący wskazuje. Dotyczy to również faktów obiektywnie nieprawdopodobnych, wymyślonych czy nielogicznych (zob. *Praktyczny przewodnik w sprawie kryteriów dopuszczalności*, s. 91, https://www.echr.coe.int/documents/admissibility_guide_pol.pdf; stan na 15.01.2022 r.).

⁶⁶ Ta grupa skarg do ETPC obejmuje skargi, z których nie wynika arbitralny bądź niesprawiedliwy charakter rozstrzygnięcia sprawy przez organy krajowe oraz przypadki, w których ingerencja w prawa konwencyjne skarżącego była zgodna z przepisami prawa, proporcjonalna do celu ograniczenia i „konieczna w demokratycznym społeczeństwie” (*Ibidem*, s. 88–89).

⁶⁷ Decyzja ETPC z 7.12.2004 r. w sprawie *Mentzen przeciwko Łotwie*, skarga nr 71074/01.

⁶⁸ W przypadku, w którym doszłoby do wszczęcia postępowania o to samo między tymi samymi stronami nastąpi odrzucenie pozwu. Jeśli sąd z powodu omyłki powództwa nie odrzuci, to zajdzie nieważność postępowania.

5. Zakończenie

Poczyniona w pierwszej części artykułu analiza art. 191¹ k.p.c., a w szczególności przesłanki oczywistej bezzasadności powództwa, zestawiona z interpretacją art. 6 Konwencji dokonaną w oparciu o orzecznictwo strasburskie prowadzi do wniosku, iż instytucja oddalenia powództwa jako oczywiście bezzasadnego jest dopuszczalna w świetle wymagań konwencyjnych gwarantujących jednostce jej podstawowe uprawnienia. Nie stanowi ona pogwałcenia prawa do sądu w sytuacji, gdy nie narusza jego istoty i realizuje uprawniony cel. Oznacza to, że przepis 191¹ k.p.c. powinien być wykładany w sposób restrykcyjny i ścisły, a jego zastosowanie ograniczać się wyłącznie do dwóch sytuacji. Po pierwsze, gdy osoba wytaczająca powództwo występuje z roszczeniem, które nie jest znane prawu, a po drugie, gdy żądanie to wynika z tzw. zobowiązań moralnych. W pozostałych przypadkach organ sądowy powinien podjąć jakiegokolwiek działania zmierzające do rozpoznania przedstawionego w pozwie roszczenia. Jeżeli czynności te nie zostaną wykonane, to w przypadku wniesienia przez jednostkę zasadnej skargi indywidualnej do ETPC Trybunał może stwierdzić naruszenie art. 6 EKPC.

Pozornie instytucja oddalenia powództwa oczywiście bezzasadnego może wydawać się trafna – świadczy o tym usprawnienie postępowania mające związek ze zmniejszeniem kosztów procesowych czy nakładów pracy sądów, jednak aktualna budowa przepisu budzi liczne zastrzeżenia. W niektórych przypadkach jego zastosowanie może być uzasadnione, lecz zdaniem autorki artykułu z uwagi na fakt, iż oddalenie powództwa pociąga za sobą surowe konsekwencje dla osoby wnoszącej pozew, ustawodawca powinien doprecyzować w kodeksie przesłanki zastosowania przez organ sądowy tej instytucji. W praktyce największe wątpliwości budzi kwalifikacja powództwa jako nieuzasadnionego w stopniu oczywistym. *De lege ferenda* korzystnym i pożądanym narzędziem byłoby wprowadzenie definicji legalnej pojęcia „oczywistej bezzasadności”, która ułatwiłaby kwestie dokonywania oceny pism procesowych. Ponadto rozsądne byłoby uregulowanie zobowiązania sądu do podjęcia jakichkolwiek czynności związanych z kontrolą pozwu – chociażby wysłuchania osoby wytaczającej powództwo, tak jak ma to miejsce w sytuacji badania przez Trybunał w Strasburgu wymagań dopuszczalności skargi indywidualnej. Proponowane rozwiązania pozwoliłyby na wyeliminowanie stosowania art. 191¹ k.p.c. w sposób zbyt arbitralny.

Bibliografia

Opracowania

- Błaszczak Ł.**, *Nadużycie prawa procesowego w postępowaniu arbitrażowym*, Warszawa 2018.
- Błaszczak Ł.**, *Powództwo oczywiście bezzasadne. Art. 191¹ k.p.c.*, Warszawa 2021.
- Błaszczak Ł.**, w: T. Zembruski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. Tom I i II*, Warszawa 2020.
- Broniewicz W., Marciniak A., Kunicki I.**, *Postępowanie cywilne w zarysie*, wyd. 13, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Flaga-Gieruszyńska K.**, w: K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński (red.), *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz 2019*, Legalis.
- Gonera K.**, *Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*, Warszawa 2006.
- Jędrzejewska M.**, w: T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, cz. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, cz. 2, *Postępowanie zabezpieczające*, t. 2, Warszawa 2007.
- Korzan K.**, *Koszty postępowania cywilnego a nakłady państwa na utrzymanie wymiaru sprawiedliwości*, Gdańsk 1992.
- Kozikowski K., Lubiszewski M.** (red.), **Ośko P., Sidorowicz S.**, *Kryteria dopuszczalności skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Poradnik praktyczny*, Olsztyn 2020.
- Leach Ph.**, *Taking a case to the European Court of Human Rights*, Oxford 2011.
- Longchamps de Bérier R.**, *Polskie prawo cywilne. Zobowiązania*, Lwów 1939.
- Manikowski F.**, *Oczywista bezzasadność powództwa – uwagi na tle projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, w: G. Jędrejek, J. Kotas, F. Manikowski (red.), *Postępowanie cywilne – wprowadzone i projektowane zmiany 2019*, Warszawa 2019.
- Manowska M.**, w: M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–477(16), wyd. IV*, Warszawa 2021.
- Michalak A.**, *Oczywiście bezzasadne powództwo w dziedzinie praw własności przemysłowej*, *Przebieg Sądowy* 2013/11–12, s. 110–123.
- Piaskowska O.M.**, *Prawo do sądu a oddalenie oczywiście bezzasadnego powództwa w świetle projektu zmian z 27.11.2017 r. do Kodeksu postępowania cywilnego*, *Studia Prawnicze* 2018/1, s. 29–46.
- Piaskowska O.M.**, w: O.M. Piaskowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021.
- Siedlecki W.**, *Zasady wyrokowania w procesie cywilnym*, Warszawa 1957.
- Szwed M.**, *Nadmierny formalizm procesowy jako naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2020/LXXXII/2, s. 123–136.
- Turek J.**, *Adwokat z urzędu w postępowaniu cywilnym*, *Monitor Prawniczy* 2005/7, s. 83–100.
- Waligórski M.**, *Proces cywilny – funkcja i struktura*, Warszawa 1947.

Strony internetowe

<https://palestra.pl/pl/czasopismo/wydanie/11-12-2019/artukul/zazalenie-po-nowelizacji-czyli-o-standardzie-srodka-zaskarzenia>; stan na 2.11.2021 r.

https://www.echr.coe.int/documents/admissibility_guide_pol.pdf; stan na 15.01.2022 r.

Wykaz orzeczeń

Decyzja ETPC z 7.12.2004 r. w sprawie *Mentzen przeciwko Łotwie*, skarga nr 71074/01.

Postanowienie SA w Katowicach z 3.11.2009 r., I ACz 744/09, LEX nr 551996.

Postanowienie SN z 8.10.1984 r., II CZ 112/84, LEX nr 8631.

Postanowienie SN z 17.10.2006 r. w sprawie o sygn. akt II UZ 23/06.

Postanowienie SN z 30.01.2015 r., III CSK 140/14, OSNC 2016, nr 2, poz. 21.

Uchwała SN z 7.06.1967 r., III CZP 41/67, OSNC 1967, nr 11, poz. 200.

Wyrok ETPC z 21.02.1975 r. w sprawie *Golder przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 4451/70.

Wyrok ETPC z 28.05.1985 r. w sprawie *Ashingdane przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 8225/78.

Wyrok ETPC z 30.11.1987 r. w sprawie *H. przeciwko Belgii*, skarga nr 8950/80.

Wyrok ETPC z 27.08.1991 r. w sprawie *Philis przeciwko Grecji*, skarga nr 12750/87; 13780/88; 14003/88.

Wyrok ETPC z 9.12.1994 r., *Hiro Balani przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 18064/91, LEX nr 80508.

Wyrok ETPC z 9.12.1994 r., *Ruiz Torija przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 18390/91, LEX nr 80507.

Wyrok ETPC z 4.12.1995 r. w sprawie *Bellet przeciwko Francji*, skarga nr 23805/94.

Wyrok ETPC z 28.10.1998 r. w sprawie *Pérez de Rada Cavanilles przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 28090/95.

Wyrok ETPC z 21.01.1999 r. w sprawie *García Ruiz przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 30544/96.

Wyrok ETPC z 29.06.2000 r. w sprawie *García Manibardo przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 38695/97.

Wyrok ETPC z 19.06.2001 r. w sprawie *Kreuz przeciwko Polsce*, skarga nr 28249/95.

Wyrok ETPC z 1.06.2002 r. w sprawie *Kutić przeciwko Chorwacji*, skarga nr 48778/99.

Wyrok ETPC z 10.07.2002 r. w sprawie *Yagtzilar i inni przeciwko Grecji*, skarga nr 41727/98.

Wyrok ETPC z 12.11.2002 r. w sprawie *Beles i inni przeciwko Czechom*, skarga nr 47273/99.

Wyrok ETPC z 9.10.2003 r. w sprawie *Acimovic przeciwko Chorwacji*, skarga nr 61237/00.

Wyrok ETPC z 23.03.2010 r. w sprawie *Cudak przeciwko Litwie*, skarga nr 15869/02.

Wyrok SO w Łodzi z 15.09.2020 r., III Ca 1091/20, LEX nr 3175481.

Wyrok Wielkiej Izby ETPC z 5.04.2018 r. w sprawie *Zubac przeciwko Chorwacji*, skarga nr 40160/12.

Wyrok TK z 16.06.2008 r., P 37/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 80.

Anna JARONIEWSKA

DISMISSAL OF THE CLAIM MANIFESTLY UNFOUNDED IN THE LIGHT OF ART. 6 OF THE ECHR

Abstract

Background: The amendment of July 4, 2019 to the Code of Civil Procedure introduces a few changes vital for the Polish civil procedure. One of them is the possibility, regulated in Article 1911, for the court to dismiss the action case it lacks in a closed session in the merit. This institution has generated controversy in terms of exercising the individual's right to a court. Under the provision in question, the court may evaluate the filed action at the initial stage of hearing the case without taking any action. On the one hand, therefore, this provision achieves a goal of streamlining proceedings, while on the other hand – in the event that a claim is dismissed and a judgment in this regard becomes final, *res judicata* occurs, which makes it impossible for a plaintiff to pursue the same claim against the same person again in court, which entails severe consequences.

Research purpose: The article aims to examine the compatibility of the institution of dismissal of a manifestly unfounded claim with the right to a fair trial guaranteed by both national legislation and acts of European law. The author also discusses whether the European Court of Human Rights may ascertain violation of the right of access to a court by the national court, despite the analogy of the institution of dismissal of the claim as manifestly unfounded and the institution of rejection of the complaint by the ECHR under Art. 35 of the Convention.

Methods: In this article linguistic-logical and legal-comparative methods are used. Using the comparative analysis, the current case law of the ECHR and Polish courts is presented.

Conclusions: The institution of dismissal of the claim as manifestly unfounded undoubtedly serves to speed up the civil proceedings. It is also admissible in the light of the rights guaranteed by the European Convention on Human Rights, in particular its Art. 6, but only if it does not infringe the essence of the right to a fair trial and fulfills the proper purpose.

Keywords: civil procedure, obvious groundlessness, right to a fair trial, claim unknown to the law.